

Frágreiðing løgmanns á ólavssøku

Harra formaður!

Í dag hátíðarheldur Føroya fólk ólavssøku. Ein hátíð, sum minnir okkum á søgu og kristnan síðaarv, sum eru millum fremstu tættir, og sum hava myndað samleikan hjá okkara forfedrum.

Ólavssøkan minnir okkum eisini á, at meðan vit til heilagt eru partar av nøkrum størri, so umboða vit til gerandis ein týðandi part av tí mátti, sum býr í fólkinum og skapar tjóðina – sum er lutað út á hvønn einstakan okkara.

Eins og vit hava lært at lívbjarga okkum her, hava vit lært at laga okkum eftir skiftandi búskaparligum veruleika. Eins og vit hava treiskast ímóti náttúruni, hava vit treiskast ímóti kreppunum.

Landið er ein ábyrgd, latin okkum í hendi frá undanfarnum ættum, ein gripur at góðska og bera víðari til okkara eftirkomarar.

Tað stutta bil, tú streymar gjøgnum meg, sigur skaldið um lívið, landið og havið. Hetta stutta bil, okkum unnist, er tað fólkið, ið er kjarnin og okkara týðningarmesta tilfeingi. At styrkjast við at gerast fleiri og at trívast her – tað er fremsta merki í okkara skildri, nú vit savnast á ólavssøku.

Sum samfelag og tjóð standa vit fyrri stórum avbjóðingum. Vælfærdin er eingin sjálffylgja, og fólkavøksturin, sum vit fyrr hava upplivað, er steðgaður. Tað er avbjóðingin.

Harra formaður! Okkara búskapur er væl fyrri.

Arbeidsloysið er lutfalsliga lágt, og búskapurin er í vøkstri. Vit eru tibetur sloppin undan at fremja stór inntriv í vælfærdina hjá borgarunum, sum fleiri stjórnir í Evropa hava framti.

Landskassans hall er minkað nógv, og málið er at fáa javnvág á fíggjarlógini í 2016.

Hóast trongar tíðir, har vit hava hildið aftur við útreiðslunum, hava vit framvegis eitt av heimsins bestu vælfærdarsamfeløgum.

Vit hava framti rationaliseringar, og almennu stovnarnir hava gjørt eitt stórt arbeiði at raðfesta og fáa meira burtur úr játtanunum. Tí kunnu vit loyva okkum at siga, at vit megna at halda vælfærdarstøðið fyrri minni. Tó merkja summi, at vælfærdartænasturnar eru undir stórum trýsti, tí játtanirnar ikki røkka nóg langt. Tað eru jú mørk fyrri, hvussu skjótt starvsfólkini kunnu renna.

Okkara størsta avbjóðing er, at vit gerast færri. Fólkavøkstur er ikki bara turr tøl, men eisini mát fyrri trivnað og menning.

Fólkatalið er stórt sæð tað sama sum í 2008, tá ið búskaparkreppan byrjaði. Vit hava ikki upplivað hópfráflyting, sum vit hava sæð í undanfarnum kreppum. Men tilflytingin er minkað, meðan fráflytingin hevur verið stóðug. Harafturat broytist lutfallið millum ung og gomul.

Harra formaður! Búskaparvøkstur er avgerandi fortreyt at skapa fólkavøkstur. Men meira krevst.

Tað snýr seg eisini um at gera tað gott at búgva her. Annan vegin at gera tað lokkandi hjá fólki at flyta til landið, og hinvegin, at tey, ið búgva her, ikki koma í ta støðu, at tey verða noydd at flyta.

Fólkið er okkara styrki.

Á ólavssøku í fjør boðaði eg frá, at arbeiðsbólkur skuldi verða settur at gera eina ætlan við átøkum at skapa fólkavøkstur. Hetta arbeiðið er gjørt, og nú hava vit uppskot til ætlan at minka um fráflytingina og økja um tilflytingina. Nøkur átøk eru longu sett í verk, og onnur eru í umbúnað.

Tilknýtið til Føroyar ger av, um fólk flyta heimaftur.

Landsstýrið arbeiðir við at skipa eina útisetaðstovu, ið skal hava samband við útisetar og veita teimum ráð, ætla tey at flyta heimaftur.

Næsta ár verður farið undir serstøk átøk at kunna ungar útisetar um móguleikar á føroyska arbeiðsmarknaðinum.

Arbeiðsgevarafelagið hevur ment heimasíðuna leinkjan.fo, ið skal fáa samband millum føroyskar arbeiðsgevarar og lesandi.

Arbeitt verður við at seta í verk eina skipan við vinnustarvslæru fyrri nýútbúgving, so smáar og miðalstórar fyrirkur kunnu royna at hava nýútbúgvinn í starvi, og tey kunnu fáa sær starvsroyndir.

Okkara arbeiðsloysisskipan fær nýútbúgvinn at setast aftur at koma til Føroyar at leita sær eftir arbeiði. Landsstýrið fer at taka spurningin upp við als, um vit kunnu lata nýútbúnum stuðul eitt tíðarbil, meðan tey kunnu leita eftir arbeiði.

Farið er undir at gera broytingar í lógini um barsilsskipan. Ein broyting verður at leingja tíðarskeiðið, foreldur kunnu vera heima hjá børnum við barsilsspeningi.

Ætlanin er eisini at gera skipanina lagligari soleiðis, at foreldur

betur kunnu leggja farloyvið til rættis, sum tað hóskar teimum best, m. a. við at drýggja barsilsspeningin í longri tíð enn galdandi skipan.

Leikpartabýtið millum kvinnur og menn í Føroyum er síðbundið eins og í øðrum útjaðarasamfeløgum. Føroyar hava eitt stórt kvinnutrot, og tað er stór avbjóðing.

Sjótul er settur á arbeiðið at gera ein javnstøðupolitikk, har fyrilit serliga verður tikið fyrri viðurskiftum, ið eru tengd at arbeiðsmarknaðinum.

Hjá stórum uppihaldarum og lágløntum eru ansingargjöld ofta ein tungur útreiðslupostur, og arbeið verður saman við kommununum at tillaga skipanina við fríplássum á dagstovnum.

Hjá mongum er óvissan um stovnspláss ein forðing fyrri at flyta heimaftur. Ætlanin er at gera tað móguligt at fáa váttan um stovnspláss, áðrenn flutt verður heim.

Bústaðarmøguleikarnir eru ov avmarkaðir, og stórir tørvur er á fleiri leigubústøðum fyrri rímligan kostnað. Felagið Bústaðir er farið undir at gera leigubústaðir kringlandið. Málið er at gera 100 nýggjar bústaðir um árið næstu fimm til sjei árin.

Til tess at tryggja kappingarførið við grannalondini verður arbeitt við at útgreina, hvussu til ber at lækka skattatrýstið á arbeiðsinntøku í Føroyum. Ein liður í hesum er at gera eitt hugskotskatalog um, hvussu inntøkugrundarlagið hjá tí almenna kann víðkast, so landið fær meiri inntøkur.

Fólk flyta millum lond, og føroyingar fáa sær útlendskan maka. Men ofta er tað tung gongd hjá makanum at fáa uppihaldsloyvi. Landsstýrið fer at kanna gjøllari, hvussu tað kann gerast lættari hjá føroyingum við útlenskum maka at flyta heim.

Harra formaður!

Eitt av stóru málunum hjá landsstýrinum er at yvirtaka útlendingaøkið. Hetta málið er tíverri seinkað, tí ivamál eru viðvíkjandi viðurskiftunum við schengen-myndugleikan.

Arbeitt verður áhaldandi at loysa málið.

Tað er sera týðningarmikið, at útlendingar, sum seta búgv í Føroyum, gerast partur av samfelagnum og fáa góð kor.

Okkara grundsjónarmið er, at margfeldni og opinleiki ber okkum best framá. Fólk úr øðrum londum kunnu á fleiri økjum ríka og fjóltátta okkara samfelag og vera við í spennandi uppgávuni at brynja landið til framtíðina.

Nýggj lóg um integrasjón verður lögð fyrri lögtingið í hesi tingsetu. Endamálið er at áseta reglur, sum í fyrstu syftu gevur vaksnum útlendingum rætt til undirvísing í føroyskum máli og kunning um føroysk viðurskifti.

Vinnan hevur tíðum ilt við at útvega arbeiðsmegi við heilt ávisum førleika.

Neyðugt verður at gera manngongdir viðvíkjandi útlenskari arbeiðsmegi smidligari. Tí fer landsstýrið at linka kravið um arbeiðsloysisprosent í sambandi við at lata dyrnar upp fyrri arbeiðsmegi úr Es-londum.

Harra formaður!

Avgerandi er at skapa betri móguleikar fyrri útbúgving her heima. Vinnan og tað almenna hava tørv á lærdari arbeiðsmegi, bæði bókligari og yrkisligari.

Føroyskir handverkarar eru umbidnir úti í heimi, men her heima er eisini stórir tørvur á handverk- arum.

Tað hevur stóran týðning, at vit útbúgva handverkarar, eisini í trongum tíðum, og at pláss eru til lærningar. Landsstýrið fer at kanna, hvussu tað almenna kann vera við til at eggja vinnuni at seta fleiri lærningar, og tað fer eisini at seta lærningar á almennu arbeiðsplássunum.

Harra formaður! Hægri útbúgving er ein grundleggjandi fyrirtreyt fyrri búskapar- og fólkavøkstri.

Fróðskaparsetrið mennist stóðugt. Fleiri útbúgvingar verða bodnar út, og talið av umsóknunum er í ár metstórt. Heili 378 umsóknir

vóru til komandi lestrarár. av teimum eru 274 upptikin.

Í summar verða hesar nýggju útbúgvingarnar bodnar út: bachelor-útbúgving í orku- og umhvørvisverkfrøði, masterútbúgving í lögfrøði og masterútbúgving í lesivegleiðing.

Tað er umráðandi, at allar okkara útbúgvingar eru á altjóða stigi, og í heyst fara úttanhýsis serfrøðingar at eftirmeta Fróðskaparsetrið.

Arbeitt verður við at knýta tættari bond millum vinnuna og útbúgving- og granskingarumhvørvið. Ætlanin er eisini at seta á stovn skipan við vinnu-ph.d.

Í samstarvi við vinnuna verður nú nágreinað, hvørjum førleikum tørvur er á, so at størri samsvar er millum tørv og útbúgvingartilboð.

Búskaparvøkstur og gransking ganga hond í hond. Tí arbeiðir landsstýrið miðvíst við at skapa so góðar karmar sum til ber fyrri gransking, menning og íverksetan.

Granskarasetrið Inova er sett á stovn í samstarvi við Vinnuframa, vinnuna og almennar granskingarstovnar. Endamálið er at bjóða fólki við ymsum førleikum og áhugamálum eitt tvørfakligt umhvørvi at arbeiða í.

Tað stendur nú granskarum, vinnuni og nýggjum íverksetarum í boði at gagnnýta karmarnar og leggja lunnar undir nýggjar vinnur og arbeiðspláss.

Vit verða eisini eftir ætlan partur av nýggja granskingarssamstarvinum hjá Es, Horizon 2020.

Harra formaður! Vit skulu tryggja øllum góð fíggjarlig kor á ellisárum.

Grundarlagið undir hesum varð lagt í vár, tá ið lögtingið samtykti týðandi part av nýggju pensjónsskipanini, sum kemur í gildi 1. januar 2014.

Nýggja skipanin fer sum frálíður at broyta alt pensjónssøkið, tí øll, ið hava arbeiði, fara at spara upp til eigna eftirløn. Enn er eftir at taka støðu til, hvussu almennu pensjónirnar skulu skipast frameftir. Hetta arbeiði verður væntandi liðugt í heyst.

Vit skulu tryggja øllum eitt skynsamt fíggjarligt grundarlag.

Fiski- og alivinnan hevur frá landinum fingið atgongd til havtilfeingi. Tað er rætt og rímligt, at vinnan rindar fyrri hesi rættindi.

Eftir ætlan verða uppskot um tilfeingisgjöld í fiski- og alivinnuni lögð fram í heyst.

Landsstýrið er farið undir at nýskipa fiskivinnuna. Nakrar broytingar eru longu framdar. Inntøkutrygdin hjá sjófólki er latin pørtunum á arbeiðsmarknaðinum at umsita, og skipan við tilfeingisgjaldi av makrel- og sildaveiðu er sett í verk.

Fiskivinnan er livæðrin í okkara samfelag. Politiskt eru vit samd um, at hon skal hava bestu karmarnar grundaðar á burðardyggja nýtslu av havsins tilfeingi. Men vit eru ikki